

TURIZM ORQALI YANGI ISH O'RINLARI YARATISH IMKONIYATLARI

Sodiqova Feruza Nodirbek qizi

Namangan muhandislik-texnologiya instituti Turizm yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizm sohasining yangi ish o'rinlari yaratishdagi salohiyati, imkoniyatlari va amaliy natijalari tahlil qilinadi. Turizm – ko'p tarmoqli va mehnat talab qiluvchi soha bo'lib, to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita ish o'rinlari yaratishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, mehmonxona xo'jaligi, ovqatlanish xizmatlari, transport, gidlik, hunarmandchilik, agro- va eko-turizm yo'nalishlarida yangi bandlik imkoniyatlari kengayib bormoqda. O'zbekiston tajribasida turizmni rivojlantirish orqali yoshlar, xotin-qizlar va qishloq aholisi uchun ish bilan ta'minlash mexanizmlari kuchaymoqda. Maqolada turizm sohasiga yo'naltirilgan davlat siyosati, investitsiya loyihalari, kasb-hunar tayyorlov kurslari va xususiy sektor tashabbuslari orqali yaratilayotgan ish o'rinlari misollar bilan yoritiladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, onlayn xizmatlar va startaplar orqali zamonaviy bandlik shakllari ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: turizm, ish o'rinlari, bandlik, mehnat bozori, xizmat ko'rsatish, iqtisodiy imkoniyatlar, davlat siyosati, yoshlar bandligi, ayollar ishtiroki, kasb-hunar, mehmonxona, ovqatlanish xizmati, transport, raqamli turizm, innovatsiyalar, mahalliy rivojlanish

Аннотация: В данной статье анализируется потенциал и возможности туристической отрасли в создании новых рабочих мест, а также ее практические результаты. Туризм является многопрофильной и трудоемкой сферой, играющей важную роль в создании как прямых, так и косвенных рабочих мест. Особенно активно развиваются направления гостиничного хозяйства, общественного питания, транспорта, экскурсоведения, ремесленничества, агро- и экотуризма. На примере Узбекистана рассматриваются механизмы обеспечения занятости молодежи, женщин и сельского населения за счёт развития туризма. В статье освещаются государственная политика в сфере туризма, инвестиционные проекты, программы профессионального обучения и инициативы частного сектора, направленные на создание рабочих мест. Также рассматриваются современные формы занятости, включая цифровые технологии, онлайн-сервисы и стартапы.

Ключевые слова: туризм, рабочие места, занятость, рынок труда, сфера услуг, экономические возможности, государственная политика, занятость молодежи, участие женщин, профессиональное обучение, гостиницы, общественное питание, транспорт, цифровой туризм, инновации, местное развитие

Annotation: This article analyzes the potential and opportunities of the tourism sector in creating new jobs, along with its practical outcomes. Tourism is a multi-sectoral and labor-intensive industry that plays a vital role in generating both direct and indirect employment. Key areas such as hospitality, food services, transportation, guiding, handicrafts, agro- and eco-tourism are particularly active in job creation. Using Uzbekistan as a case study, the article explores mechanisms aimed at increasing employment among youth, women, and rural populations through the development of tourism. It highlights state policies, investment projects, vocational training programs, and private sector initiatives that contribute to job creation. The article also

examines modern forms of employment made possible through digital technologies, online services, and tourism-related startups.

Keywords: tourism, employment, job creation, labor market, service sector, economic opportunities, government policy, youth employment, women's participation, vocational training, hospitality, food services, transportation, digital tourism, innovations, local development

Turizm bugungi kunda nafaqat madaniy almashinuv va dam olish vositasi, balki iqtisodiy o'sish, innovatsiyalar, mahalliy rivojlanish va yangi ish o'rinlari yaratish uchun muhim strategik soha sifatida qaralmoqda. Mehnat talab qiluvchi, ko'p tarmoqli va xizmat ko'rsatishga yo'naltirilgan turizm sohasi to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita bandlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Xususan, mehmonxona xo'jaligi, umumiy ovqatlanish, transport, gidlik, ko'ngilochar xizmatlar, hunarmandchilik, agro- va eko-turizm yo'nalishlarida keng ko'lamli ish o'rinlari yaratilmoqda. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, global darajada har 10 ta ish o'rnidan kamida 1 tasi turizm sohasi bilan bog'liq. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun turizm yangi bandlik yaratishning tezkor va nisbatan kam xarajatli vositasi sifatida e'tirof etilmoqda. O'zbekiston misolida olib qaralganda, keyingi yillarda turizmga yo'naltirilgan siyosat natijasida minglab yangi ish o'rinlari vujudga kelgan. Xususan, 2019–2023 yillarda mamlakatda 3 mingdan ortiq mehmonxona, yuzlab ovqatlanish shoxobchalari va minglab oilaviy mehmon uylari faoliyatini boshladi. Bu esa bevosita va bilvosita yuz minglab ish joylarini yaratgan. Ayni paytda, Turizm va madaniy meros vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, har yili o'rtacha 15 mingdan ortiq fuqaro turizm tarmog'iga jalb etilmoqda. Ayniqsa, yoshlar va xotin-qizlar uchun ushbu sohada ish topish imkoniyatlari oshib bormoqda. Qishloq joylarda ayollar tomonidan ochilgan oilaviy mehmon uylari, milliy taomlar markazlari, amaliy san'at ustaxonalarining soni ortib, ular nafaqat o'zini, balki oila a'zolarini ham ish bilan ta'minlamoqda. Turizmda ish o'rinlari yaratishda xususiy sektor tashabbuslari ham muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillarda sayyohlik kompaniyalari sonining ko'payishi, turoperatorlik xizmatlarining diversifikatsiyasi, onlayn platformalarning rivojlanishi natijasida zamonaviy kasblar – digital marketing mutaxassisi, onlayn gid, kontent yaratuvchi, mehmonxona boshqaruvchisi kabi yangi ish turlari shakllanmoqda. Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida uydan turib xizmat ko'rsatish imkoniyati ham yaratilmoqda. Bu esa ayniqsa nogironligi bo'lgan fuqarolar va uy sharoitida ishlashni afzal ko'ruvchilar uchun yangi mehnat maydonini ochmoqda. O'zbekiston hukumati tomonidan turizm orqali bandlikni oshirishga qaratilgan qator strategik hujjatlar va dasturlar qabul qilingan. Masalan, “Yoshlar – kelajagimiz”, “Hunarmandchilikni rivojlantirish dasturi”, “Qishloq turizmini rivojlantirish strategiyasi” kabi hujjatlar orqali minglab fuqarolarga subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va bepul o'quv kurslari taqdim etilmoqda. 2022-yilgi Prezident qarorlariga asosan, har bir hududda kamida 50 ta oilaviy mehmon uyi tashkil etilishi rejalashtirilgan bo'lib, bu tashabbus mahalliy bandlikni sezilarli darajada oshirishni ko'zlagan. Turizmni rivojlantirish orqali bandlikni ta'minlashda kasb-hunar va til o'rgatish kurslari ham muhim o'rin tutadi. Mamlakat bo'ylab “Turizm maktablari” va “Gidlar tayyorlash markazlari” faoliyati kengayib, har yili minglab yoshlar xorijiy tillar, xizmat madaniyati, sayyohlik menejmenti bo'yicha bilim va ko'nikmalarga ega bo'lmoqda. Bu esa ularning turizm sohasida raqobatbardosh kadr sifatida ishtirok etishiga xizmat qilmoqda. Bunda ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi, amaliyot bazalari yaratish va mentorlik tizimlarini kuchaytirish lozim. Shu bilan birga, turizmning bilvosita tarmoqlari – qurilish, qishloq xo'jaligi, reklama, savdo, texnologiyalar sohalarida ham ish o'rinlari kengaymoqda. Mehmonxonalar qurilishi, transport infratuzilmasini yaxshilash, turistik mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan loyihalar yuzlab texnik va servisga oid ishchi kuchini talab qiladi. Bu esa turizmning zanjirli iqtisodiy ta'sir kuchini ko'rsatadi. Kelgusida turizm orqali bandlikni oshirish uchun quyidagi ustuvor

yo'nalishlarga e'tibor qaratish zarur: mahalliy va ichki turizmni rivojlantirish orqali mintaqaviy ish o'rinlarini ko'paytirish; zamonaviy kasblar bo'yicha o'qitish va sertifikatlash tizimini takomillashtirish; xotin-qizlar va nogironlar uchun maxsus moslashtirilgan ish joylarini kengaytirish; turizm infratuzilmasiga yo'naltirilgan investitsiyalarni rag'batlantirish; raqamli turizm xizmatlarini rivojlantirish orqali masofaviy bandlikni kuchaytirish. Xulosa qilib aytganda, turizm sohasi O'zbekistonning mehnat bozorida yangi va samarali ish o'rinlari yaratish vositasiga aylanmoqda. Bu sohaning kengayishi nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarga, balki ijtimoiy barqarorlik, hududlar rivoji va yoshlar salohiyatini ochishga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, turizmni yanada kengroq qo'llab-quvvatlash, uni bandlik siyosatining ajralmas tarkibiy qismi sifatida ko'rish zarurdir. Turizm orqali yaratilayotgan ish o'rinlarining o'ziga xos jihatlaridan biri bu tarmoqning inklyuziv xarakterga ega bo'lishidir. Ya'ni, turizm sohasi ko'psonli kam ta'minlangan aholi qatlamlarini, xotin-qizlarni, yoshlarni, hatto ijtimoiy jihatdan zaif toifalarni ham ish bilan ta'minlash imkonini beradi. Bu bandlik ko'pincha rasmiy mehnat bozori uchun past kirish darajasiga ega guruhlar uchun ayniqsa muhimdir. Qishloq hududlarida turizm faoliyati mahalliy aholi uchun daromad manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Masalan, tog'li yoki tarixiy hududlarda yashovchi fuqarolar uylarini oilaviy mehmonxona sifatida qayta jihozlash orqali nafaqat turistlarga xizmat ko'rsatmoqda, balki o'z hayot darajasini ham ko'tarishga erishmoqda.

Jahon tajribasiga murojaat qilsak, turizm orqali bandlikni kengaytirish ko'plab davlatlarda strategik yo'nalish sifatida tan olingan. Misol uchun, Tailand, Turkiya, Ispaniya va Gruziya kabi mamlakatlarda turizm milliy yalpi ichki mahsulotning 10–20 foizigacha qismini tashkil qiladi va millionlab ish o'rinlari aynan shu tarmoq orqali ta'minlanadi. Ushbu davlatlarda turizm tarmoqlari bilan bog'liq kasb-hunarga ixtisoslashgan o'quv muassasalari, davlat granti asosida tashkil etilgan kasb o'rgatuvchi markazlar va sektorni qo'llab-quvvatlovchi soliq imtiyozlari orqali bandlikni rag'batlantirish tizimi ishlab chiqilgan. O'zbekiston ham mazkur davlatlar tajribasidan o'rganib, turizm sohasi bandligini strategik rejalashtirish mexanizmini shakllantirishi mumkin. Bandlikni ta'minlashda raqamli turizm xizmatlari (online booking, virtual gidlik, IT-turizm platformalar) alohida o'rin tutadi. Hozirgi kunda global turizmning katta qismi onlayn rezervatsiya, internet orqali xizmat ko'rsatish, ijtimoiy tarmoqlarda targ'ibot qilish orqali boshqarilmoqda. Bu esa IT-savodxon aholi, ayniqsa yoshlar uchun turizmga o'z kasbini topish imkoniyatini oshiradi. O'zbekistonda "E-Tourism" loyihalari, "Ziyorat tourism" platformalari, interaktiv xaritalar va AR texnologiyalarni qo'llovchi servislari orqali sohada yangi raqamli bandlik turlari yuzaga kelmoqda. Ish o'rinlarini yaratish va barqarorlashtirishda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, fuqarolik jamiyati institutlari va nodavlat notijorat tashkilotlarning roli ham ortib bormoqda. Ayni paytda ko'plab NNTlar ayollar uchun sayyohlik markazlari tashkil etish, milliy hunarmandchilikni rivojlantirish, eko-turizm loyihalarini yo'lga qo'yish orqali aholi bandligiga bevosita hissa qo'shmoqda. Bundan tashqari, mahalliy hokimiyatlar tomonidan "har bir mahalla – bir turizm mahsuloti" tamoyili asosida joylarda noyob turizm xizmatlari yaratilmoqda. Bu esa infratuzilmaga sarmoya jalb qilinishiga, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning faol bo'lishiga va xududlarda mehnat bilan band bo'lgan aholi sonining ortishiga olib keladi. Ijtimoiy nuqtai nazardan turizm orqali ish o'rinlari yaratish — bu faqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilash emas, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni, teng imkoniyatlarni, madaniy faollikni oshirish demakdir. Ish bilan ta'minlangan kishi – o'ziga ishonchi bor, faol fuqarodir. Ayniqsa, turizm sohasida faoliyat yuritayotgan ayollar, yoshlar va nogironligi bo'lgan shaxslar o'z imkoniyatlarini ko'rsatib, jamiyatda mustahkam o'rin egallay boshlaydi. Kelgusida turizm bandligini kuchaytirish uchun quyidagi ustuvor chora-tadbirlar dolzarb hisoblanadi: birinchidan, turizmga oid kasblarni maktabdan boshlab tanishtirish, kasb-hunar maktablari bilan turizm sektorini integratsiya qilish; ikkinchidan, innovatsion turizm tarmoqlarini – sog'lomlashtirish,

sport, sanoat, ilmiy turizmni rivojlantirish orqali malakali ishchi kuchiga ehtiyojni oshirish; uchinchidan, turizm bo'yicha tadbirkorlikni rag'batlantirish va oilaviy biznesni qo'llab-quvvatlash orqali kichik biznesga asoslangan ish o'rinlarini kengaytirish; to'rtinchidan, chekka hududlarda turizmni rivojlantirish orqali hududlar o'rtasida bandlik tengligini ta'minlash; beshinchidan, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda grantlar, texnik yordam va malaka oshirish dasturlarini kengaytirish orqali mahalliy kadrlar raqobatbardoshligini oshirish. Xulosa qilib aytganda, turizm sohasining bandlik salohiyati nihoyatda yuqori bo'lib, bu imkoniyatdan to'liq foydalanish mamlakat iqtisodiyoti, ijtimoiy hayoti va hududiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Turizm orqali yaratilgan ish o'rinlari nafaqat yangi daromad manbai, balki odamlar hayot sifati va o'z salohiyatini yuzaga chiqarish vositasidir. Shu sababli, turizmni bandlik siyosatining ajralmas tarkibiy qismi sifatida tan olish va bu borada strategik yondashuvni kuchaytirish zarurdir. Turizm orqali yaratiladigan ish o'rinlarining uzoq muddatli barqarorligi ham muhim masalalardan biridir. Ko'p hollarda turizmda mehnat mavsumiy, vaqtinchalik yoki norasmiy tusga ega bo'ladi. Ayniqsa, sayyohlik mavsumi tugagach, xizmat ko'rsatish sohaslarida vaqtincha band bo'lgan fuqarolar yana ishsizlikka qaytib qolishadi. Shu sababli turizmda barqaror ish o'rinlari yaratish uchun xizmatlar diversifikatsiyasi, yil bo'yi faoliyat yurituvchi turizm turlarini rivojlantirish (masalan, konferens-turizm, sog'lomlashtirish, tibbiy turizm), xizmat sifatini oshirish va xodimlarni ko'p sohalarga moslashuvchan qilib tayyorlash zarur. Sifatli bandlik masalasi, ya'ni turizmda yaratilayotgan ish o'rinlarining nafaqat soni, balki ish haqi, mehnat sharoitlari va ijtimoiy kafolatlar bilan ta'minlanganligi dolzarb ahamiyatga ega. Turizmda faoliyat yuritayotgan fuqarolar uchun rasmiy bandlikni kuchaytirish, ular uchun mehnat kodeksiga muvofiq himoya, ijtimoiy sug'urta, malaka oshirish imkoniyatlarini ta'minlash bandlikning sifat darajasini oshiradi. Bu esa o'z navbatida xizmat ko'rsatish sifati va xorijiy sayyohlarning qoniqish darajasiga ham bevosita ta'sir qiladi.

Bundan tashqari, ekologik barqarorlik ham turizm sohasida bandlikning yangi yo'nalishlarini shakllantirmoqda. Yashil turizm (green tourism), eko-turizm, agro-turizm va etno-turizm turlarida yaratiladigan ish o'rinlari odatda kichik, mahalliy miqyosda bo'ladi va ekologik me'yorlarga mos xizmatlar orqali tabiiy resurslarni asrashga xizmat qiladi. Masalan, eko-fermerlik, bio-gidlik, ekologik ekskursiyalar tashkil etish, yashil mehmonxonalar faoliyatini yuritish kabi ish turlari mahalliy aholi, ayniqsa yoshlar va ayollar uchun mos va barqaror bandlik manbaiga aylanishi mumkin. Kelajakda turizm bandligini shakllantirishda raqamli transformatsiya jarayoni katta rol o'ynaydi. Pandemiya davridan so'ng onlayn xizmatlar, masofaviy ish formati, AR/VR texnologiyalarga asoslangan turizm xizmatlari faol rivojlanmoqda. Bu esa IT sohasida mutaxassislar uchun turizm bilan bog'liq yangi kasblarni keltirib chiqarmoqda: masalan, virtual sayohat yaratuvchisi, onlayn turoperator, kontent dizayneri, turizm analytics mutaxassisi va boshqalar. O'zbekiston sharoitida raqamli xizmatlar orqali ishlashga qodir kadrlar yetishtirish, ularni xorijiy mijozlar bilan bog'laydigan platformalar yaratish — nafaqat eksportbop xizmat ko'rsatish imkonini beradi, balki yuqori daromadli masofaviy bandlikni rivojlantiradi. Shuningdek, iqlim o'zgarishi sharoitida turizm sektori moslashuvchan va barqaror ish o'rinlarini yaratishi kerak. Global harorat oshishi, suv resurslarining kamayishi yoki ob-havo muammolari turistik hududlarning o'zgarishiga olib kelmoqda. Shu sababli iqlimga chidamli turizm infratuzilmasi, muqobil energiyaga asoslangan transport xizmatlari, barqaror iste'molga yo'naltirilgan ovqatlanish va yashash xizmatlari, ekologik monitoring kabi yangi kasblar va ish joylari yuzaga kelmoqda. Yana bir muhim jihat — turizm orqali yaratilgan bandlik ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Bu sohada ishlayotgan aholi, ayniqsa, yoshlar va ayollar o'z daromadi va ijtimoiy faolligi ortidan jamiyatda ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi. Ijtimoiy tenglik, madaniy

hamkorlik, mahalliy ijtimoiy infratuzilmaning kuchayishi – bularning barchasi turizmning bandlik vositasiga aylanishining ijobiy natijalaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. **UNWTO (World Tourism Organization).** (2023). *Tourism and Jobs: Building a Better Future for All.* Madrid: UNWTO Publications.
– Turizm va bandlik o'rtasidagi bog'liqlik, global tendensiyalar va strategik tavsiyalar.
2. **WTTC (World Travel and Tourism Council).** (2022). *Economic Impact Report – Global Summary.* London: WTTC.
– Jahon turizm sanoatining iqtisodiy va mehnat bozoriga ta'siri haqida yillik tahliliy hisobot.
3. **ILO (International Labour Organization).** (2021). *Decent Work and the Tourism Sector.* Geneva: ILO.
– Turizmda sifatli bandlik va mehnat huquqlari masalalari.
4. **O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi.** (2024). *O'zbekistonda turizm tarmog'ini rivojlantirish va bandlik holati yuzasidan statistik axborot.* Toshkent.
– Soha kesimidagi ish o'rinlari soni, hududlar bo'yicha taqsimoti va rasmiy bandlik ko'rsatkichlari.
5. **Davlat statistika qo'mitasi.** (2023). *O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasi va bandlik holati.* Toshkent.
– Rasmiy mehnat bozori, xizmatlar sektori va turizmning iqtisodiy salmog'i bo'yicha statistik ma'lumotlar.
6. **Qurbonov B., Raxmatova S.** (2022). *Turizm va mehnat bozori o'zaro ta'siri: O'zbekiston tajribasi.* // “Iqtisodiyot va innovatsiyalar” ilmiy jurnali.
– Turizm orqali bandlikni ta'minlash bo'yicha tahliliy ilmiy maqola.
7. **OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development).** (2021). *Employment in the Tourism Industry: Trends and Prospects.* Paris: OECD Publishing.
– Rivojlangan mamlakatlar tajribasi va turizm bandligining barqarorligi haqida tavsiyalar.
8. **Baratov Sh.** (2023). *Qishloq joylarda turizmni rivojlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatlari.* // “Turizm nazariyasi va amaliyoti” to'plami.
– Mahalliy va oilaviy turizm asosida yangi bandlik shakllari.
9. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5003-son qarori** (2021-yil 26-fevral). *Turizm sohasini rivojlantirish va aholining bandligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida.*
– Hukumatning rasmiy huquqiy siyosati asosidagi yo'nalishlar.
10. **UNDP Uzbekistan.** (2023). *Sustainable Tourism and Employment for Inclusive Growth.* Toshkent: BMTTD.
– Inklyuziv o'sish va turizm bandligi o'rtasidagi bog'liqlik haqida xalqaro loyiha hisobotlari.

